

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК [664:338.2:005.934]:332.146(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/164-23>**Кордзая Н. Р.**кандидат технічних наук, доцент,
Одеська національна академія харчових технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3429-0483>**Kordzaia Natela**

Odessa National Academy of Food Technologies

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ КРАЇНИ

У статті визначено основні напрямки забезпечення продовольчої безпеки України які полягають у: сприянні розвитку фермерства; сприянні експортної діяльності підприємств агропродовольчої сфери; забезпеченні фінансової підтримки виробників агропродовольчої продукції; удосконаленні земельних відносин; удосконаленні безпечності та якості харчових продуктів; розвитку інновацій у виробництві сільськогосподарської продукції. Запропоновано напрямки вдосконалення державного регулювання процесів продовольчого забезпечення населення регіону які полягають у створенні умов для міжобласного співробітництва, налагодженні стабільних регіональних продовольчих виробничо-збутових ланцюгів, використанню агропромислового потенціалу регіону, підвищенні купівельної спроможності населення, доступу населення до необхідних якісних продуктів харчування, налагодженні торгівлі агропродовольчою продукцією, створенні регіональних заготівельно-постачальницьких кооперативів, фінансуванні будівництва зрошувальних споруд, підвищенні рівня внутрішньорегіональної взаємодії, скоординованої діяльності суб'єктів регіональної структури, співпраці з регіональними науково-дослідними установами, раціональним використанням земельних ресурсів, швидкому впровадженні інновацій, підвищенню купівельної спроможності населення, розвитку сільських територій, створенні достатньої кількості робочих місць, створенні нових та модернізації існуючих агропромислових підприємств, вдосконаленні заходів з імпорту сільськогосподарської сировини та експорту продуктів харчування, підвищенні рівня імпортозаміщення продовольства.

Ключові слова: державне управління, продовольче забезпечення, стратегія регіонального розвитку, продовольча безпека, інноваційність, логістичний хаб.

STATE REGULATION OF PROCESSES OF FOOD SUPPORT OF THE POPULATION OF REGIONS OF THE COUNTRY

The current state of the economy of Ukraine and the world has necessitated the thorough provision of food security, which should be based on the principles of stability and sufficiency. Given the significant socio-economic and political risks that Ukraine may face given the geopolitical circumstances, it is important to identify the principles of food security and its components as a priority in the implementation of public policy. The purpose of this article is to study the state regulation of food security of the population of Ukraine in the regional dimension. The main directions of food security of Ukraine are identified, which are: promoting the development of farming; promoting the export activities of agri-food enterprises; providing financial support to agri-food producers; improvement of land relations; improving food safety and quality; development of innovations in agricultural production. The directions of improvement of state regulation of food supply processes of the region's population are offered, which consist in creation of conditions for interregional cooperation, establishment of stable regional food production and sales chains, use of agro-industrial potential of the region, increase of purchasing power, creation of regional procurement and supply cooperatives, financing the construction of irrigation facilities, increasing the level of intra-regional cooperation, coordinated activities of regional structures, cooperation with regional research institutions, rational use of land resources, rapid implementation of innovations, rural development territories, creation of a sufficient number of jobs, creation of new and modernization of existing agro industrial enterprises, improving measures for the import of agricultural raw materials and food exports, increasing the level of food import substitution.

Keywords: public administration, food security, regional development strategy, food security, innovation, logistics hub.

JEL classification: L50, Q18, R58

Постановка проблеми. На законодавчому рівні визначення регулювання продовольчої безпеки здійснюється фрагментарно у низці нормативно-правових актів різної юридичної сили. Спеціального чинного закону, який би регулював цю проблематику в Україні

не існує, сама ж дефініція закріплена в Законі України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року в ст. 2, в якій визначено, що продовольча безпека – це захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні

державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності.

Сучасна складна глобальна ситуація ставить під загрозу дотримання всіма країнами здійснення сталих ланцюгів поставок сільськогосподарської продукції, через введення ними обмежувальних торгових заходів на основні продукти харчування для забезпечення місцевих продовольчих запасів та гарантування продовольчої безпеки, у цьому контексті державне регулювання процесів продовольчого забезпечення населення відіграє значну роль в продовольчій безпеці регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початок дослідженням проблеми продовольчої безпеки в економічній теорії поклав англійський економіст Мальтус Т., який вказав на необхідність забезпечення людства продовольством як головного засобу його існування. Різні аспекти продовольчої безпеки розглядалися в працях таких класиків економічної науки, як Сміт А., Рікардо Д., Маслоу А., Ерліх П., Подолинський С., Кондратьєв Н. та ін. Сьогодні наукові дослідження за напрямом продовольчої безпеки здійснюються достатньо активно, свідченням чого є низка фундаментальних праць щодо стану продовольчої безпеки країни, що визначається переліком існуючих загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, а також удосконалення нормативно-законодавчої бази. Так, в наші дні проблемам продовольчої безпеки присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Білорус О., Власов В., Гойчук О. Мищенко І., Кваша С., Лагодієнко В., Мудрак Р., Саблук П., та ін. Проте подальших досліджень, в умовах нових економічних викликів та відкритості національної економіки, потребують процеси державного регулювання продовольчого забезпечення населення країни в регіональному вимірі.

Метою статті є дослідження державного регулювання процесів продовольчого забезпечення населення

країни в регіональному вимірі. Для досягнення визначеної мети та відповідно до логіки наукового дослідження були поставлені завдання: проаналізувати механізм регулювання процесів продовольчого забезпечення населення країни в регіональному вимірі, визначити шляхи формування основних етапів у напрямку формування профільного законодавства державного регулювання продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу. Одним із основних етапів у напрямку формування профільного законодавства державного регулювання продовольчої безпеки є приділення їй особливої уваги та виділенню її в окремий розділ Програми діяльності Кабінету Міністрів України, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471, що має суттєві відмінності в розкриті проблематики продовольчої безпеки від попередньої Програми діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої Постановою Верховної Ради України від 4 жовтня 2019 року № 188-ІХ, в якій питання продовольчої безпеки розглядалося лише фрагментарно, зокрема, виокремлено ціль № 7.2, що полягає в необхідності отримання українськими споживачами безпечних товарів та послуг [1].

На відміну від неї, Програмою діяльності Кабінету Міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 471 питанню забезпечення продовольчої безпеки приділено окремий розділ, що можна поділити на певні блоки (рис. 1).

І. Сприяння розвитку фермерства. Для забезпечення розвитку фермерства передбачається:

- державна підтримка у сфері здешевлення кредитування, розробки механізмів гарантування кредитів, програм технологічного супроводу та дорадництва;
- врахування практичного досвіду країн ЄС щодо оподаткування діяльності фермерів;
- забезпечення умов для заняття фермерством молоді та молодих сімей.

Рис. 1. Основні напрямки забезпечення продовольчої безпеки України

Джерело: удосконалено автором за [2]

II. Сприяння експортної діяльності підприємств агропродовольчої сфери у наступних напрямках:

- закріплення пріоритетності та пропорцій у наданні прямої підтримки;
- сприяння збалансованому зростанню експортного потенціалу;
- підтримка існуючих та розвиток нових галузей виробництва агропромислової сфери.

III. Забезпечення фінансової підтримки виробників агропродовольчої продукції шляхом здійснення комплексу заходів:

- запровадження механізму компенсації відсоткових ставок;
- здешевлення страхових платежів при страхування від ризику загибелі сільськогосподарських культур та від інфекційних хвороб тварин;
- створення державного аграрного реєстру сільськогосподарських підприємств.

IV. Удосконалення земельних відносин передбачає:

- розробку нормативно-правового забезпечення передачі в оренду земель державних підприємств;
- оптимізацію процедури приватизації через здійснення часткового розпаювання земель та їх передачі на земельних торгах в оренду.

V. Удосконалення безпечності та якості харчових продуктів передбачається здійснювати шляхом:

- посилення інституційної спроможності Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів;
- запровадження та оптимізації державного регулювання і контролю із врахуванням вимог законодавства та стандартів ЄС у сфері дитячого харчування, новітніх харчових продуктів, виробництва генетично модифікованої продукції, використання харчових добавок та ароматизаторів;

– забезпечення можливості подання в електронному вигляді скарг споживачами про невідповідність продукції та їх подальший оперативний розгляд;

- запровадження постійного моніторингу постачальників продукції до навчальних закладів та розширення системи простежуваності продукції тваринного походження, що знаходиться в обігу на території України.

VI. Розвиток інновацій у виробництві сільськогосподарської продукції у напрямку:

- удосконалення нормативно-правового регулювання допуску інноваційних продуктів та рішень.

Відповідно до Програми її очікуваними результатами має стати збільшення обсягів інвестицій в аграрний сектор та спроможність агропродовольчої сфери стабільно забезпечувати населення продуктами харчування на відповідному рівні із врахуванням кон'юнктури продовольчого ринку. Передбачається як очікуваний результат зменшення імпортозалежності в продовольчому та ресурсному забезпеченні. Показниками, які мають бути досягненні в результаті здійснення програми, є зменшення кількості випадків харчових отруєнь і випадків токсикоінфекцій до 30 на 1 млн. населення, випадків заподіяної шкоди споживачам від неякісних товарів та послуг до 50 на 1 млн. споживачів; отримання Україною статусу вільної від BSE (губчастоподібна енцефалопатія великої рогатої худоби) [2]. Зважаючи на це, реалізація цілей Програми дасть можливість оперативно та виважено зреагувати на наявну складну ситуацію і досягти подальшого від-

новлення і забезпечення сталого розвитку держави та регіонів у подальші роки.

Так, згідно із Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки основним напрямком регіонального розвитку та держави в цілому вбачається створення достатніх умов для комфортного проживання, самореалізації та розвитку громадян, підвищення якості їх життя у кожному регіоні. Стратегічною метою державної регіональної політики до 2027 року є розвиток та єдність, орієнтовані на людину – гідне життя в згуртованій, децентралізованій, конкурентоспроможній і демократичній Україні, забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територій та їх спеціалізації для досягнення сталого розвитку країни, що створює умови для підвищення рівня добробуту та доходів громадян під час досягнення згуртованості в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному та просторовому вимірах [3].

Також в цій стратегії визначаються певні особливості державного регулювання продовольчої безпеки Причорноморського регіону, пов'язані із впливом природних явищ, викликаних зміною клімату та погіршенням екологічної ситуації, які наноситимуть значні збитки і загрожуватимуть продовольчій безпеці, та погодними умовами посухи та спеки, що призведуть до зменшення кількості опадів влітку та збільшать частоту лісових пожеж й опустелювання регіону [3]. Також регіон може постраждати внаслідок підняття рівня Чорного і Азовського морів та відчутти значний негативний вплив на ґрунти через глобальне потепління і значне техногенно-екологічне навантаження на навколишнє природне середовище.

Для подолання загроз, які виникають перед Україною та її регіонами необхідне злагоджене регулювання і координація діяльності органів державної влади, що має забезпечити стабільно високий рівень продовольчої безпеки.

Регулювання аспектів продовольчої безпеки регіону здійснює Міністерство закордонних справ України шляхом забезпечення інформування державних органів про результати аналізу економічних процесів, які відбуваються в державах-основних партнерах України, та їх впливу на розвиток двостороннього торговельного та інвестиційного співробітництва, забезпечення проведення моніторингу світових економічних процесів, основних тенденцій на світовому ринку, а також міжнародної практики регулювання зовнішньоекономічної діяльності, які стосуються, зокрема, питань експорту та імпорту продуктів харчування [4].

Оскільки сучасна складна глобальна ситуація ставить під загрозу дотримання всіма країнами здійснення сталих ланцюгів поставок сільськогосподарської продукції, через введення ними обмежувальних торгових заходів на основні продукти харчування для забезпечення місцевих продовольчих запасів та гарантування продовольчої безпеки Міністерство закордонних справ України відіграє значну роль в продовольчій безпеці регіонів шляхом здійснення координації та співробітництва на міжнародному рівні, вчасного обміну інформацією між учасниками міжнародної торгівлі про нові процедури її здійснення, обмеження на експорт, митні правила.

Зокрема, 2 квітня 2020 року 23 члени СОТ, включаючи Україну, підписали Спільну заяву щодо забез-

Рис. 2. Основні рівні регулювання продовольчої безпеки

Джерело: розроблено автором

печення відкритої та передбачуваної торгівлі сільськогосподарською та харчовою продукцією у відповідь на пандемію COVID-19. Подальша необхідність активізації зусиль у напрямку посилення координації та співробітництва на міжнародному рівні шляхом недопущення запровадження не виправданих заходів з обмеження експорту сільськогосподарської продукції, що може мати негативний вплив на продовольчу безпеку та здоров'я населення визначена у спільній заяві міністрів членів СOT 5 травня 2020 року щодо COVID-19 та багатосторонньої торговельної системи, яка була зроблена за участю 42 країн, включаючи Україну [5].

Сучасні кризові явища в світовій економіці визначили необхідність розробки Стратегії національної

безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 [6], що для гарантування достатку й безпеки громадян передбачає забезпечення сталого і динамічного економічного зростання, здійснення реформування земельних відносин, впровадження обігу земель сільськогосподарського призначення, здійснення заходів з упорядкування обліку земельних ресурсів, забезпечення екологічно орієнтованого розвитку агропромислового комплексу та продовольчої безпеки.

Стратегія національної безпеки України є основою для розробки низки документів щодо забезпечення соціально-економічного розвитку України, зокрема, – Стратегії продовольчої безпеки.

Відповідно до Проекту Стратегії продовольчої безпеки її основною метою є забезпечення доступу усіх соціальних і демографічних груп населення до безпечних харчових продуктів у достатній кількості, а також створення умов для продовольчої незалежності країни.

Продовольча безпека визначається як захищеність особи, яка полягає у тому, що особа в будь-який час має фізичну та економічну доступність до достатньої кількості безпечних харчових продуктів, що задовольняють її харчові потреби для ведення активного і здорового способу життя. В Стратегії також визначається категорія «продовольча незалежність» як самозабезпечення країни вітчизняним виробництвом основних продуктів харчування в обсягах, не менших встановленого граничного рівня їх питомої ваги в товарних ресурсах внутрішнього продовольчого ринку [7].

Загалом, продовольчій безпеці надається важливе значення як фактору збереження державності України та її суверенітету та основі соціально-економічної політики і необхідній умові реалізації стратегічного національного пріоритету, що полягає в підвищенні якості життя громадян шляхом гарантування високих стандартів життєзабезпечення.

Одним із основних напрямів реалізації Стратегії є забезпечення фізичної доступності харчових продуктів шляхом розвитку міжрегіональної інтеграції в сфері продовольчих ринків і продовольчого забезпечення, ефективного використання механізмів підтримки регіонів, розвитку транспортної та логістичної інфраструктури [7].

Регіональний рівень продовольчої безпеки регулюється Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, яке, відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459 «Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства» є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, зокрема, формування та реалізацію державної аграрної політики, державну політику у сфері сільського господарства та з питань продовольчої безпеки, охорони прав на сорти рослин, тваринництва, насінництва та розсадництва. Одне із його завдань полягає у забезпеченні формування та реалізації державної аграрної політики, державної політики у сфері сільського господарства та політики у сфері продовольчої безпеки. Відповідно до покладених на нього завдань Міністерство здійснює розрахунок та проводить моніторинг індикаторів продовольчої безпеки [8].

За погодженням із Кабінетом Міністрів України створюються Секторальні робочі групи з метою аналізу стану та координації різних напрямків в процесі виконання Програми дій Уряду, зокрема, однією із них є секторальна група, яка займається питаннями сільського господарства та продовольчої безпеки.

Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства здійснюються дорадчі та координаційні зустрічі з питань підвищення рівня продовольчої безпеки як з вітчизняними, так і закордонними спеціалістами з метою покращення безпечності харчових продуктів через закріплення гігієнічних вимог до продукції, розвиток фітосанітарного напрямку, створення системи швидкого сповіщення про небезпечні продукти [9].

На виконання поставлених завдань також спрямована діяльність міжвідомчої робочої групи, створеної

за дорученням Прем'єр-міністра України під головуванням Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства щодо розробки Стратегії продовольчої безпеки України.

Державне регулювання певних аспектів продовольчої безпеки регіону здійснює Міністерство розвитку громад та територій України (далі – Мінрегіон), яке є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну регіональну політику, державну політику у сфері розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади та адміністративно-територіального устрою [10].

Мінрегіон здійснює подвійний напрямок у розвитку продовольчої безпеки. З одного боку, серед його основних завдань є формування єдиної технічної, соціально-економічної політики у сфері питної води, питного водопостачання та водовідведення, що є основою життєзабезпечення населення. З іншого боку – Мінрегіон відіграє значну роль у розробці Державної стратегії регіонального розвитку України, плану заходів з її реалізації, здійснює методологічне керівництво та координацію діяльності з підготовки регіональних стратегій розвитку, а також сприяє комплексному соціально-економічному розвитку регіонів, що має забезпечити достатній рівень купівельної спроможності населення щодо придбання всіх необхідних та якісних продуктів харчування.

Контролем за якістю продуктів харчування займається Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (далі – Держпродспоживслужба), яка є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [11]. Держпродспоживслужба реалізує державну політику у галузі ветеринарної медицини, в сферах безпечності якості харчових продуктів, карантину та захисту рослин, у напрямку санітарного та епідемічного благополуччя населення і контролю за цінами. Також реалізує політику попередження та зменшення вживання тютюнових виробів та їх шкідливого впливу на здоров'я населення та ринкового нагляду в межах сфери своєї відповідальності тощо.

Головні управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів функціонують у всіх областях держави, зокрема, і в областях Причорноморського економічного регіону (району) України, а також функціонують міські, районні та міжрайонні управління. Свою діяльність вони виконують шляхом здійснення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання в наступних напрямках: забезпечення безпечності харчових продуктів та ветеринарної медицини (державний контроль та організація протиєпізоотичної роботи); фітосанітарної безпеки (карантин рослин, здійснення фітосанітарних заходів на кордоні області, контроль за обігом засобів захисту рослин, прогнозування, фітосанітарна діагностики та аналіз ризиків та контроль в сфері насінництва та розсадництва); державний нагляд за дотриманням санітарного законодавства; захист прав споживачів (ринковий нагляд, контроль у сфері торгівлі, робіт і послуг, метрологічний нагляд, контроль за рекламою, дотриманням анти-

тютюнового законодавства та пробірною контролю) та ін. Одним із важливих напрямків діяльності Головних управлінь, які сприяють посиленню продовольчої безпеки є контроль за регулюванням цін, що регулюється Законами України «Про ціни і ціноутворення» [12] та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [13] стосовно товарів, які мають визначальний вплив на загальний рівень і динаміку цін та істотну соціальну значущість, що впливатиме на підвищення та забезпечення достатньої купівельної спроможності споживачів товарів харчування регіону.

Однак, в 2020 році роботи відділів контролю у сферах захисту споживачів, реклами, антитютюнового законодавства та пробірною контролю управлінь захисту споживачів Держпродспоживслужби виконувались не в повному обсязі у зв'язку із встановленням карантину та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), набранням чинності Закону України від 17.03.2020 № 530-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» [14]. Зокрема, в Миколаївській області за 9 місяців 2020 року із 40 запланованих заходів із зазначеної причини не виконано 34 перевірки [15].

Основними суб'єктами здійснення державного регулювання на регіональному рівні є державні адміністрації. Зокрема, Департаменти агропромислового розвитку державних адміністрацій беруть участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу та гарантування продовольчої безпеки, забезпечують реалізацію державної політики, здійснюють розробку та виконання регіональних інноваційно-інвестиційних та інших програм і прогнозів розвитку галузей агропромислового виробництва, формування та реалізацію соціальної політики на селі, сталого розвитку регіонального агропромислового ринку і сільських територій регіону.

Також Департаментами соціального захисту населення державних адміністрацій здійснюється забезпечення реалізації державної політики у сфері соціальної підтримки та надання соціальних послуг вразливим верствам населення, підготовки пропозицій до проєктів державних цільових, галузевих і регіональних програм у сфері соціальної політики, в тому числі програм зайнятості населення, стимулювання створення нових робочих місць та підвищення рівня життя.

Державне управління продовольчою безпекою регіонів здійснюється і Департаментами економічного розвитку та регіональної політики обласних державних адміністрацій, які виконують такі складові регулювання продовольчої безпеки регіону як моніторинг впливу на економіку цінової (тарифної) політики на регіональному ринку товарів і послуг, аналіз стану ціноутворення у відповідних сферах цінового (тарифного) регулювання, його вплив на економічний та соціальний розвиток області та розробляють проєкт регіональної стратегії розвитку і забезпечують координацію виконання регіональної стратегії розвитку та підготовку звітів про її виконання.

Сучасні проєкти розвитку областей Причорноморського регіону не виокремлюють продовольчу безпеку

в окрему складову розвитку, звертаючи основну увагу на її складові, такі як розвиток сільського господарства, продовольчого потенціалу, зайнятості населення. Прикладом зазначеного плану розвитку є проєкт Стратегії розвитку Миколаївської області на 2021–2027 рр., відповідно до якого область вбачається як регіон, в якому є всі умови для комфортного та безпечного проживання і всебічного розвитку людини, досягнення сталого економічного зростання на основі інноваційної промисловості, розвинутого транспортно-логістичного комплексу, високоефективного сільського господарства, туристично-оздоровчого, продовольчого потенціалу [6]. Однак, в процесі розробки Стратегії були вперше закладені принципи смарт-спеціалізації регіону з метою забезпечення розвитку інноваційного розвитку економіки регіону шляхом концентрації спільних зусиль бізнес-сфери, науково-дослідних установ, органів державної та місцевої влади.

У напрямку розвитку сільського господарства пропонується запровадження ресурсозберігаючих і високоефективних технологій вирощування сільськогосподарських культур, реконструкція та модернізація існуючих систем зрошення та водовідведення, створення інфраструктури овоче- й плодосховищ та цехів з переробки овочів. Наголошується на необхідності сприяння створенню та розвитку агрокластерів. Виокремлюється питання розвитку систем водопостачання для забезпечення населення якісною питною водою та моніторингу й інформування населення щодо якості питної води.

Увага приділяється інноваційності у здійсненні забезпечення складових продовольчої безпеки, зокрема, сприяння створенню інфраструктурних об'єктів з організації здорового харчування дітей та хворих на основі інноваційних розробок та створення інноваційних кластерів з освоєння нових для регіону видів еко-продукції. Також визначається необхідність розвитку високотехнологічного виробництва продукції у сферах визначених смарт-спеціалізацією щодо створення навколо малих міст технологічних циклів з переробки плодовоовочевої продукції та технічних культур [6].

Стратегія розвитку Херсонської області на період 2021–2027 років визначає як завдання подальшого розвитку формування інфраструктури регіонального продовольчого ринку, розвиток логістики зі зберігання сільськогосподарської продукції, розвиток логістичних центрів – агропромислових парків, комплексних оптово-роздрібних ринків, розширення існуючих та формування нових ринків збуту [16; 17; 18]. Наголошується на збільшенні уваги до сфери регулювання рибицтва та аквакультур як високотехнологічних процесів із подальшою переробкою і транспортуванням продукції. Для забезпечення продовольчої безпеки регіону вбачається за необхідне розвиток переробки сільськогосподарської продукції на засадах смарт-спеціалізації шляхом підтримки крафтових виробництв та розвитку переробки сільськогосподарської продукції. Зазначається необхідність створення умов для виробництва екологічно чистої сільськогосподарської продукції та запровадження замкнутих циклів виробництва при її переробці з використанням новітніх технологій шляхом створення стимулів до вирощування екологічно чистої продукції та відмови від ГМО, впровадження технологій використання відходів

переробки, використання високоточних ІТ-технологій для виробництва, переробки та реалізації аграрної продукції. Підвищенню продовольчої безпеки сприятиме забезпечення стандартизації і контролю якості продукції через здійснення політики збільшення кількості зареєстрованих торгових марок виробників області та створення сертифікаційних центрів і мобільних лабораторій для швидкої перевірки якості продукції.

Відповідно до Стратегії розвитку Одеської області на 2021–2027 роки одним із пріоритетних завдань визначається впровадження новітніх технологій у виробництво сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, у тому числі через мережу агропродовольчих кластерів, здійснюване у наступних напрямках [7; 17]:

- підтримки та популяризації новітніх технологій виробництва сільськогосподарської продукції;
- розширення видів спеціалізації у агросекторі за рахунок нішевих культур (ягідництво, овочівництво, горіхівництво), у т. ч. за рахунок вирощування нішевих олійних та ефіро-олійних культур (льон, гірчиця, лаванда, шипшина, шавлія тощо);
- підвищення конкурентоспроможності харчових продуктів: розвиток регіональної системи продуктів з географічними найменуваннями;
- розширення кластерної мережі та напрямків діяльності агропродовольчих кластерів. Сприяння реалізації кластерних ініціатив у сфері виробництва та переробки сільгосппродукції.
- формування у споживачів навичок здорового харчування на засадах національних (етнічних) кухонь та культурних традицій харчування. Впровадження спеціалізованих гастрономічних турів та програм у сфері індустрії гостинності;
- пропагування інноваційних підходів у сфері розвитку сучасної індустрії харчування та участь у спеціалізованих заходах.

Також передбачається подальше впровадження інноваційних технологій для зростання конкурентосдатності підприємств харчової переробної промисловості та сприяння розширенню ринків збуту органічної продукції, харчових продуктів, виготовлених з використанням інноваційних технологій. Особлива увага звертається на інформування учасників ринку щодо правил сертифікації органічної продукції згідно стандартів ЄС та наданні підтримки у подоланні державних та міждержавних бар'єрів у здійсненні експортної діяльності. Зважаючи на транспортно-географічним положення Одеської області ставиться за мету розбудова та розвиток логістичного хабу.

Висновки. Запропоновано напрямки вдосконалення державного регулювання процесів продовольчого забезпечення населення окремого регіону, які полягають у створенні умов для міжобласного співробітництва, налагодженні стабільних регіональних продовольчих виробничо-збутових ланцюгів, використанню агропромислового потенціалу регіону, підвищенні купівельної спроможності населення, доступу населення до необхідних якісних продуктів харчування, налагодженні торгівлі агропродовольчою продукцією, створенні регіональних заготівельно-постачальницьких кооперативів, фінансуванні будівництва зрошувальних споруд, підвищенні рівня внутрішньорегіональної взаємодії, скоординованої діяльності суб'єктів регіональної структури, співпраці з регіональними науково-дослідними установами, раціональним використанням земельних ресурсів, швидкому впровадженні інновацій, підвищенню купівельної спроможності населення, розвитку сільських територій, створенні достатньої кількості робочих місць, створенні нових та модернізації існуючих агропромислових підприємств, вдосконаленні заходів з імпорту сільськогосподарської сировини та експорту продуктів харчування, підвищенні рівня імпортозаміщення продовольства.

Список використаних джерел:

1. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 4 жовтня 2019 року № 188-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
2. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України: Постанова Верховної Ради України від 12 червня 2020 р. № 471. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
4. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
5. Ісаханова Н., Пилипенко А. Обмеження міжнародної торгівлі на фоні COVID 19: світові тенденції. *Юридична газета*. 2020. № 16 (722). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist/obmezhenya-mizhnarodnoyi-torgivli-na-foni-covid19-svitovi-tendenciyi.html> (дата звернення: 25.11.2020).
6. Стратегія розвитку Миколаївської області на період до 2027 року: Проект. URL: <https://economy-mk.gov.ua/index.php/ua/component/content/article/115-napriamky-diialnosti/rehionalnyi-rozvytok/sotsialno-ekonomichnyi-rozvytok/strategichne-planuvannya/187-strategichne-planuvannya?Itemid=437> (дата звернення: 20.11.2020).
7. Стратегія розвитку Одеської області на 2021-2027 роки. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/> (дата звернення: 20.11.2020).
8. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
9. Відбулася перша зустріч робочої групи з питань продовольчої безпеки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3065226-vidbulasa-persa-zustric-robocoi-grupi-z-pitan-prodovolcoi-bezpeki.html> (дата звернення: 20.11.2020).
10. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).
11. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.11.2020).

12. Стратегія продовольчої безпеки на період до 2030 року: Проект. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33eec8aa-b768-4234-8f5d-7014601cf6e7&title=ProktRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiProdoVolchoiBezpekiNaPeriodDo2030-Roku> (дата звернення: 20.11.2020).

13. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 5 квітня 2007 року № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 20.11.2020).

14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19): Закон України від 17 березня 2020 № 530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (дата звернення: 20.11.2020).

15. Звіти Головного управління Держпродспоживслужби в Миколаївській області. URL: <http://dpssmk.gov.ua/zvity/> (дата звернення: 20.11.2020).

16. Стратегія розвитку Херсонської області на період 2021–2027 років. URL: <https://khoda.gov.ua/strateg%D1%96ja-rozvitku-2021-2027> (дата звернення: 20.11.2020).

17. Лагодієнко В.В. Продовольча безпека Причорноморського регіону: стан, тенденції, перспективи. *Economic and Food Security of Ukraine*. 2019. № 6 (3–4). Р. 16–25.

18. Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., Lagodiienko N. Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*. 2019. Volume 8, no. 4. P. 1159–1168.

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro Prohramu diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188-20#Text> (accessed 20 November 2020).

2. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro Prohramu diialnosti Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the Program of Activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-2020-%D0%BF#Text> (accessed 25 November 2020).

3. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na 2021-2027 roky [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021-2027]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (accessed 20 November 2020).

4. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy [On approval of the Regulations on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (accessed 20 November 2020).

5. Isakhanova N., Pylypenko A. (2020) Obmezhenia mizhnarodnoi torhivli na foni COVID 19: svitovi tendentsii [Restrictions on international trade against the background of COVID 19: global trends]. *Yurydychna hazeta*, no. 16 (722). Available at: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist/obmezheniya-mizhnarodnoyi-torgivli-na-foni-covid19-svitovi-tendentsiyi.html> (accessed 25 November 2020).

6. Stratehiia rozvytku Mykolaivskoi oblasti na period do 2027 roku: Proekt [Strategy of development of the Nikolaev area for the period till 2027: Project]. Available at: <https://economy-mk.gov.ua/index.php/ua/component/content/article/115-napriamky-diialnosti/rehionalnyi-rozvytok/sotsialno-ekonomichni-rozvytok/stratehichne-planuvannia/187-stratehichne-planuvannia?Itemid=437> (accessed 20 November 2020).

7. Stratehiia rozvytku Odeskoi oblasti na 2021–2027 roky [Development strategy of Odessa region for 2021–2027]. Available at: <https://oda.odessa.gov.ua/odeshhyna/soczialno-ekonomichnyj-ta-kulturnyj-rozvytok/strategichni-plany-dij-ta-programy-rozvytku/strategiya-regionalnogo-rozvytku/strategiya-rozvytku-odeskoyi-oblasti-na-2021-2027-roky/> (accessed 20 November 2020).

8. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pytannia Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva [Issues of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF#Text> (accessed 20 November 2020).

9. Vidbulasia persha zustrich robochoi hrupy z pytan prodovolchoi bezpeky [The first meeting of the working group on food security took place]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3065226-vidbulasa-persa-zustrich-robocoi-grupi-z-pitan-prodovolchoi-bezpeki.html> (accessed 20 November 2020).

10. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy [On approval of the Regulation on the Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-%D0%BF#Text> (accessed 20 November 2020).

11. Kabinet Ministriv Ukrainy. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z pytan bezpechnosti kharchovykh produktiv ta zakhystu spozhyvachiv [On approval of the Regulation on the State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection.]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text> (accessed 20 November 2020).

12. Stratehii prodovolchoi bezpeky na period do 2030 roku: Proekt. [Food security strategies for the period up to 2030: Project.] Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=33eec8aa-b768-4234-8f5d-7014601cf6e7&title=ProktRozporiadzhenniaKabinetuMinistrivUkrainiproSkhvalenniaStrategiiProdoVolchoiBezpekiNa2030-Roku> (accessed 20 November 2020).

13. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro osnovni zasady derzhavnogo nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti [On the basic principles of state supervision (control) in the sphere of economic activity] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (accessed 20 November 2020).

14. Verkhovna Rada Ukrainy. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy, spriamovanykh na zapobihannia vynyknennia i poshyrennia koronavirusnoi khvoroby (COVID-19) [On amendments to some legislative acts of Ukraine aimed at preventing the occurrence and spread of coronavirus disease (COVID-19)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-20#Text> (accessed 20 November 2020).

15. Zvity Holovnoho upravlinnia Derzhprodspozhyvsluzhby v Mykolaivskii oblasti [Reports of the Main Department of the State Food and Consumer Services in the Nikolaev area]. Available at: <http://dpssmk.gov.ua/zvity/> (accessed 20 November 2020).

16. Stratehiia rozvytku Khersonskoi oblasti na period 2021-2027 rokov [Development strategy of Kherson region for the period 2021-2027]. Available at: <https://khoda.gov.ua/strateg%D1%96ja-rozvitku-2021-2027> (accessed 20 November 2020).

17. Lagodiienko V.V. (2019) Prodovolcha bezpeka Prychornomorskoho rehionu: stan, tendentsii, perspektyvy [Food security of the Black Sea region: state, tendencies, prospects]. *Economic and Food Security of Ukraine*, no. 6 (3–4), pp. 16–25.

18. Mudrak R., Nyzhnyk I., Lagodiienko V., Lagodiienko N. (2019) Impact of Seasonal Production on the Dynamics of Prices for Meat and Dairy Products in Ukraine. *TEM Journal*, vol. 8, no. 4, pp 1159–1168.